

Komenský vykládá Komenského

Citáty Jana Amose Komenského

Epizoda 04 – Devatero řemesel, desátá bída

Práce léčí a lenošení vede k rozkladu

Rovněž je pro lidstvo velmi důležité, aby se lidé stali příčinnivými a měli práci rádi. Vždyť to nebyla jen Sodoma, kde zahálka byla první příležitostí k rozvratu (Ez 16,49), ale od zahálky pocházejí nepravosti celého světa, a to do té míry, že také první hřích v ráji měl podnět v líném toulání Evině. Proto také jako první lék proti pokažení bylo předepsáno člověku ještě nepokaženému pozorovat tvory a pěstovat zahradu (Gn 2,15.19). A po jeho pádu mu byl jako lék proti ještě většímu zlu dán pot, to znamená tuhá práce (Gn 3,19). Obojí je vskutku pravý lék, ukázaný člověku pravým lékařem. To uznala i lidská moudrost u pohanů a vydala v té věci svědectví mnohými pořekadly, jako jsou: Zahálka je matka hříchů. Zahálka a nečinnost ničí člověku život a sílu. Zahálka je úrodná na choroby. Zahálka je ve všem zlá...

A mnoho podobných výroků. Příklady celých národů ukazují, že neřesti nekralují stejně všude tam, kde kvete čestná práce. Neboť každý jde mlčky po své práci a všichni mají při své zručnosti všeho dostatek, nikdo tam netře bídu, nikdo nemá čas na lotroviny atd. Zato úplný opak je vidět tam, kde se lidé oddávají nečinnosti a líné zahálce. Tedy i po této stránce by byl svět v blaženém stavu, kdyby všichni lidé byli neúnavně cvičeni k příčinnivosti. *Obecná porada o nápravě věcí lidských III.* 28

Obecné zásady lidských činností

1. Cokoli činíme, činme kvůli cíli (jinak to bude nadarmo).
2. Cokoli činíme, činme pro náležitý cíl (ten je buď již dán, abys ho mohl dosáhnout, nebo si ho musíš stanovit sám, abys nepochybil).
3. Cokoli činíme, činme tak, abychom dosáhli cíle.
4. Cíle je možné dosáhnout pouze náležitými prostředky.
5. Náležitého cíle nedosáhneme ani náležitými prostředky, pokud chybí náležitá obezřetlost, aby všechno neomylně postupovalo k cíli.
6. Náležitosti pro činnost je třeba rozlišovat, tj. základní bytnostné od přídatných.
7. Na základní věci (bytnostné) máme brát větší zřetel, protože jsou základem nezbytného, a je také třeba se jim věnovat hned zpočátku, aby se dílo stalo přehledným a abychom se vyhnuli zmatku.

Obecná porada o nápravě věcí lidských II. 148

Jak zvládat těžkosti

Dochází jen k takovým náhodám, k jakým je vhodná příležitost. Neboli: jen tam je náhoda, kde je k ní příležitost. Všechno se sice přihází všem, ne však všechno všude. Na zemi nikdo nemůže upadnout, na suchu se utopit, doma zabloudit, na samotě nelze nikomu vpadnout do řeči. Zato však mořeplavcům se stává, že se utopí, cestujícím, že je někdo oloupí, bojovníkům, že padnou, těm, kdo krácejí po kluzkém povrchu nebo po prudkém srázu, že upadnou, opilcům, že se jim točí hlava a že zvracejí (Př 23,29.30)... Obecné pravidlo zní: K velkým věcem je zapotřebí velkého ducha.

Bacon z Verulamumu (str. 352) učí, že těžkostí se nemáme tak stranit, jako jim odolávat. Strom vystavený náporu větrů stojí pevněji a nepodléhá jim. Maso bez soli shnije a stojatá voda se zkazí. Je třeba snášet i největší ztráty (Seneca, list 42).

Statečným a silným mužem není ten, kdo se vyhýbá námaze, nýbrž ten, jehož duch obtížností úkolů roste (Seneca, list 22). *Obecná porada o nápravě věcí lidských II. 213*

Základy moudrosti dospělého člověka

1. Nezabývat se mnoha věcmi, nýbrž jen nutnými, směřujícími k cíli.
2. Nepodnikat nic, co by nebylo v tvé moci, s pomocí Boží.
3. Vše, co podnikáš, to ať má smysl, bezpečné prostředky a snadné způsoby provádění.
4. V ničem, co můžeš provést sám o sobě, nečekej na jiné.
5. Co se může stát dnes, to se střež odkládat na zítřek.
6. Naskýtají-li se příležitosti, vez, že velká část moudrosti spočívá v jejich využití.
7. Tak žij, jako bys měl vždy umírat; tak umírej, jako bys měl vždy žít.
8. Měj na paměti, abys hledal vždy Boha, ne svět. Neboť jenom nekonečný tě bude moci nasytit.
9. Vždy konej, co by sis přál mít vykonáno na konci života.

Obecná porada o nápravě věcí lidských III. 135

Motivace je důležitá

Píle je náležitá horlivost při konání díla. Podněty k píli a k vynakládání námahy:

1. K vynakládání námahy jsme byli stvořeni. Vždyť Bůh sice obdaruje, koho chce, ale přesto nechce obdarovávat lidi nehodné, kteří jsou líní a nejsou kvůli Božím darům ochotni přetrpět nějakou námahu.
2. Líným bylo řečeno: V potu své tváře budeš jíst chléb svůj. Ušlechtilé duchy živí námaha (Seneca, list 31). Oheň je čilý, kámen netečný. Úzkostlivým bylo řečeno: Nemějte starost o zítřek.
3. Podnětem k píli je vzhlížení k cíli, jenž vzbuzuje touhu po tom, aby ho bylo dosaženo, a touha pak poskytuje podněty. proto řekl Quintilianus: Mnozí by dosáhli vzdělání, kdyby se nedomnívali, že ho již dosáhli. A Aristotelés: Zdání je překážkou postupu vpřed. Ono totiž to, co je ve středu, se nehýbá.

Obecná porada o nápravě věcí lidských II. 204

Jak zbohatnout

V tomto případě je nejbezpečnější vydat se střední cestou, to znamená usilovat o šetrnost a vyhnout se jak skrblictví, tak marnotratnosti. Neusiluj o nadměrné bohatství a netrap se s jeho hromaděním. Zároveň ho nemoudře neodmítej a nerozhazuj, ale buď šetrný. Všechno, co získáváš a vydáváš, zapisuj do účetní knihy příjmů a výdajů. nebudeš-li trpět nouzí, budeš dost bohatý a sama šetrnost bude tvým pokladem.

Chceš přesto znát umění, jak zbohatnout? Můžeš se mu v krátké době naučit. Omezuj svou chtivost! Pak pochopíš, kolik je toho, co můžeme postrádat. Diogenés byl bohatší než Alexandr, protože více bylo toho, co si mohl dovolit nepožadovat, než toho, co Alexandr mohl dát. Moudrý člověk nikdy nestrádá nouzí, neboť žije spokojen se svým údělem a dává pozor, aby vydání nepřevýšila jeho majetek. Nouzí bys netrpěl, majetku šetrně užívej svého, zpívá básník. Je to přesně tak. Rok má velká ústa. Nedostatkem bude trpět ten, kdo svůj majetek promrhá, kdo více vydává než shromažďuje. Nechtít stále něco kupovat, to představuje příjem. Žít tedy spokojeně s tím, co mám,

je největší bohatství. Zvykej si proto na málo a nevztahuj svou touhu na to, co přesahuje tvé možnosti... *Obecná porada o nápravě věcí lidských II. 208*

Citáty jsou vybrány z těchto knih Jana Amose Komenského a vztahují se vždy k obsahu jednotlivých dílů animovaného seriálu:

KOMENSKÝ, J. A. *Obecná porada o nápravě věcí lidských, I., II., III.*, Praha: Nakladatelství Svoboda, 1992.

KOMENSKÝ, J. A. *Labyrint světa a ráj srdce*, Žandov: Nakladatelství Poutníkova četba, 2010.

KOMENSKÝ, J. A. *Unum Necessarium - Jedno nezbytné*, Praha: Nakladatelství Kalich, 1999.

KOMENSKÝ, J. A. *Předehra pansofie, Objasnění pansofických pokusů*, Praha: Nakladatelství Academia, 2010

KOMENSKÝ, J. A. *Didactica*. In Dílo Jana Amose Komenského Opera omnia, sv. 11, Praha: Nakladatelství Academia, 1973

KOMENSKÝ, J. A. *Epistula ad Montanum*. In Dílo Jana Amose Komenského Opera omnia, sv. 1, Praha: Nakladatelství Academia, 1969

Odkazy u citátů z Obecné porady o nápravě lidských jsou ve formátu svazek (římskými číslicemi) a číslo stránky.

ČESKÉ STUDNY

